דרשוני כרך ב — עורב ויונה

עורב ויונהתמר ביאלה

נשאלה להם בבית מדרש של עופות השמים, עורב ויונה ששילח נוח מן החלון – מה עלה בגורלם? על העורב נאמר, 'וישלח את הערב ויצא יצוא ושוב עד יבשת המים מעל הארץ' (בראשית ח, ז), ולא נאמר מה היה סופו. ועל היונה נאמר, 'ותשב אליו אל התבה כי מים על פני כל הארץ' (שם, ח, ט), ובתר כתיב 'ולא יספה שוב אליו עוד' (שם, ח, יב) ולא נאמר לאן פנתה ומה היה לה.

שילחו את הנשר שהוא מגביה עוף ויכול לישא עוף אחר בכנפיו, שילך ויביאם לפניהם. יצא הנשר יום ויומיים ושב עם יונה ועם פמליה שלה, שמשעה שמצאה לה בית ועד אותו היום, לא פסקה מפרייה ורבייה והייתה עומדת ומולידה, מתייגעת וטורחת, ומתישה עצמה לדעת. אבל עם עורב לא שב.

שאלוהו: אותו עורב, לא מצאתו? אמר להם: מצאתיו מעופף בקצווי ארץ לכאן ולכאן, ולא הסכים לבוא עמי. אמר לי, מאותו היום ששילחני נוח מהתיבה, לא עמדתי ולא נחתי, שהארץ טמאה היא וכיצד אבוא ואשב ביניכם? לא אבוא בקרבכם ולא אעמוד ממעופי עד שתאמר לי כך שכינה, שעליה נאמר שהיא יושבת עם טמאים בתוך טומאותם.

גמרו ואמרו, נמצא את השכינה ונביא לה אותו העורב שתדבר עמו עד שיחדל ממעופו.

שאלו עופות השמים את המאורות, איה מקום השכינה, ולא השיבו.

שאלו את חיות השדה ודגי הים, ולא השיבו.

שאלו אילנות ועשבים ואף הם לא היו יודעים.

אותה שעה שהיו מתבוננים זה בזה ומבקשים תשובה זה מזה, שמעו קול שכינה ביניהם: הנני פה, ביניכם, שאתם יושבים ועוסקים בתלמוד תורה ואני מקשיבה וגדלה עמכם.

נתגלתה להם בדמות חסידה גדולה מאוד.

יצא הנשר והביא עמו אותו עורב שהיה בא בימים, כנפיו יבשות ואפורות, ומעופו מקרטע.

שאלוהו יושבי בית המדרש, מה לך שאתה מתעופף יצוא ושוב ולא מוצא מנוח?

אמר להם, איה אעמוד והיכן אניח רגליי? שבכל מקום שאני מבקש לעמוד, מביטות אליי מהאדמה עיניהם המתות של אחיי ואחיותיי, ובכל מקום שאני מבקש לישב, הומה אדמה ומנהמת, וקול דמי אחיי צועקים אליי ממנה.

השיבו לו, אבל יונה מצאה אדמה שהעלתה עשב, ונתנה עלה זית טרף בפיה, ובתר הלכה ופרחה לה לבקש חיים חדשים, ועוד היא עומדת ומולידה. וכבר נאמר 'חרבו המים מעל הארץ' (בראשית ח, יג) וממתנת הארץ לך ולשכמותך כבר אלפים שנים שתשובו אליה.

השיב להם, גם אם חרבו המים מעל הארץ, לא אוכל לישב בה, שנאמר 'חָרְבוּ פְּנֵי הָאֲדָמָה' (שם) ומקום שאין לו פנים, אין יכולים למחות דמעה ממנו ולהסיר ממנו חרפה.

באותה שעה החלה חמה שוקעת ושמים נראו להם אדומים כדם.

נתנו יושבי בית המדרש עיניהם ביונה וראו שהיא מותשת ובוכה, נתנו מבטם באותו עורב וראו שהולכת דעתו ומתבלעת.

נתנו עיניהם בשכינה, ראו שהיא פורשת כנפיה הגדולות ורוח חמימה עולה מהן.

עמדה שכינה ממושבה ובאה לאותם יונה ועורב וסוככה כנפיה עליהם.

עמד עורב ממעופו. נחה נפשה של יונה.

ויש אומרים, באותה שעה נשמע מלמולה של שכינה קוראת לאותם עופות יושבי בית המדרש, מה לכם אצל יונה ועורב, שלא עורב אתם ולא יונה אתם ולא שולחתם אתם מאותו החלון, לראות.

עורב ויונה – במדרש זה מייצגים העורב והיונה שתי דרכים להתמודדות של ניצולי שואה בעולם שלאחר השואה. שהוא מגביה עוף – ירמיה מט, כב ועוד. והוא יכול לישא עוף אחר בכנפיו – על פי דברים לב, יא. הנני פה, ביניכם – על פי משנה, אבות ג, ו. שהיא יושבת עם הטמאים – על פי במדבר רבה [וילנא] פרשה ז, ח: 'חביבין הן ישראל, שאף על פי שהן טמאין, שכינה ביניהם, שנאמר 'השוכן אתם בתוך טומאותם' (ויקרא טז, טז). ומקום שאין לו פנים – על פי ישעיה כה, ח: 'בלע המות לנצח ומחה אדני ה' דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי ה' דבר'.